

PROBLEMA MUZEELOR SĂTEȘTI

Ion DIACONU

Românul întotdeauna a avut nevoie să știe cine a fost, cine este, ce va deveni. Nu întotdeauna a avut posibilitatea să-și răspundă satisfăcător la aceste întrebări. Din această nevoie de aflare a identității de neam, dar și din nevoia de a umple un gol la sate, au apărut colecțiile muzeale din școlile rurale și muzeele sătești. Ele sunt opera intelectualilor de la sate și, credem, nu sunt suficient luate în seamă de instituțiile abilitate ale Statului.

Valori însemnate sunt strânse și puse în evidență de acești oameni. Numai că această comoară a lor, care este și a locului unde viețuiesc și a întregului neam românesc, nu este protejată de nimeni și de nimic și sfârșește, de obicei, atunci când stăpânii ei nu mai sunt. Pierderea nu este numai a colecționarilor ci și a comunității din care fac parte.

Sesizând acest lucru am conceput, încă din 1987, un instrument de punere sub protecție a muzeelor sătești, formulând niște „principii de organizare și funcționare a muzeelor sătești”. Materialul a fost trimis câtorva oameni care aveau legături puternice cu muzeele țării. Răspunsul nu s-a lăsat așteptat. Dăm în continuare, în rezumat, trei dintre aceste opinii.

1. Eugen AGRIGOROAIEI, de la Muzeul Etnografic Iași.

„Punctele muzeistice, chiar cele mai bune, nu sunt muzee sătești

în accepțiunea că ar avea decret de întemeiere. Dar sunt foarte actuale și binevenite, cum s-a remarcat și în forumul cultural al județului Iași, chiar în acest an”(1987).

Dl. Eugen Agrigoroaiei considera că răspunderea și subordonarea pe plan local revine consiliului popular, atât administrativ și organizatoric, cât și tehnic.

„Nefiind *muzee sătești* în sensul arătat, dar fiind apreciate și cu atât mai mult încurajate, aceste expoziții muzeale locale permanente nu au schemă de retribuție și personal încadrat, ci colectiv obștesc sub directă subordonare a consiliilor populare”.

În ce privește activitatea de conservare - restaurare dl. profesor este de părere că aceasta nu poate fi lăsată pe mâna oricui. Numai persoane atestate profesional pot efectua aceste lucrări.

„Nu se pot pune condiții fixe muzeelor (...) asupra participării la punctele muzeistice comunale, căci aceste instituții sprijină din principiu activitatea muzeală locală (...)”.

2. Elena MAXIM, cercetător la Institutul de Cercetări Etnologice, București, repudiază expresia amator și acceptă termenul „muzeu sătesc”. Este de părere că „aceste muzee sătești trebuie instituționalizate - cu norme de muzeu, dar nu cu remunerație”.

Consideră utile muzeele sătești deoarece „transformările economice, administrative prin care trece țara impun (...) păstrarea *in situ* a unor elemente sătești pe cale de dispariție”.

„Muzeul sătesc (...), pe lângă funcția educativă, să aibă și funcția de conservare a valorilor culturale cu rol istoric”.

În privința colectării fondurilor, dna. Elena Maxim are rezerve serioase.

3. Alexandru ANDRONIC, Institutul de Istorie și Arheologie A.D. Xenopol din Iași.

„În linii mari sunt de acord să se înființeze cât mai multe muzee în mediul sătesc”.

Dl. prof. respinge categoric ideea de „amator”, deoarece „muzeografia este o ramură cu specificități deosebite și se află nemijlocit legată de o pregătire - școlarizare cu toate treptele de învățământ și nu poate fi confundată cu amatorismul”.

Muzeul sătesc este o instituție muzeală și se subordonează direct Muzeului județean (...). Organizatorul și îndrumătorul (ghidul, eventual) unor astfel de unități trebuie să fie un cadru didactic sau cadru muzeograf și nicidecum „amator”, căci răspunde de o unitate muzeală care poate fi concepută pe ramurile muzeelor existente în țară (...).

Promptitudinea răspunsului precum și criticile aduse materialului dovedesc că pe toți cei consultați îi preocupă subiectul, adnotările pe marginea textului spunând foarte mult în această privință.

Mai greu erau de convins organele puterii politice și de stat să dea statut de instituție publică muzeelor sătești, deoarece exista o lege (63/1974), care nu permitea înființarea de noi instituții muzeale.

Or, satele aveau și au încă nevoie de asemenea așezăminte de cultură. Se căutau căi de eludare a acestei legi și, pentru moment, muzeele sătești erau patronate și de primării și de muzeul județean, în regim de „tolerat”.

În ce privește Muzeul sătesc Vutcani, acesta își făurise planuri de extindere cu o secție în aer liber, planuri agreate și de primărie și de organele județene. Se duceau tratative pentru obținerea unui teren adecvat și pentru achiziționarea unor locuințe și dependențe datând de la începutul sec. XX.

Evenimentele din 1989 au năruit aceste planuri și se punea problema oportunității existenței Muzeului sătesc. Obiectele vizate pentru achiziționare au fost demolate de proprietari.

În ultimul timp, organele Statului au devenit mai cooperante cu muzeele sătești (cel puțin, la Vutcani) dar, problema existenței unui temei legal pentru susținerea financiară a așezământului, atât la nivel local cât și la nivelul instituțiilor de profil județene nu este rezolvată încă.

Astăzi se pune mai acut problema punerii sub protecția legii a muzeelor sătești și a colecționarilor și așezarea lor pe locul care li se cuvine: instituții de interes public.

Vechile principii formulate în 1987, care aveau la bază obligația intelectualilor satului de a efectua o

activitate culturală, nu mai corespunde, de aceea am conceput un proiect de Statut pentru muzeele sătești care a fost trimis spre analiză unor instituții de profil, Muzeului Județean Vaslui, Inspectoratului pentru Cultură al Județului Vaslui și Parlamentului României.

Reglementarea prin lege trebuie să țină cont de următoarele:

1. să permită funcționarea Muzeelor sătești ca instituții publice;
2. să se asigure baza materială necesară dezvoltării lor;
3. să asigure un cadru profesional de activitate spre analiză.

Considerăm că există un potențial de patrimoniu muzeal deosebit la satele care, dacă nu este strâns la un loc și păstrat, se va pierde fără speranța de a fi recuperat vreodată.

Considerăm, de asemenea, că asupra muzeelor sătești trebuie să vegheze muzeele județene. Activitatea custodelui trebuie să fie atent îndrumată de specialiști.

Considerăm că muzeele sătești trebuie să beneficieze de fonduri suficiente pentru activitățile lor.

În județul Vaslui am identificat, până în prezent, următoarele colecții organizate sau nu în muzee sătești.

1. Colecția numismatică Costel Giurcanu, Bârlad;
2. Colecția de arheologie Marin Giurcanu, Grumezoaia;
3. Colecția de arheologie Apostol Vasile, Çuletea;

4. Colecția Costache Buraga, Dănești;

5. Colecția de arheologie Marin Rotaru, Giurcani;

6. Muzeul sătesc Grumezoaia;

7. Muzeul sătesc Vutcani, inaugurat la 9 mai 1983;

8. Muzeul sătesc Tăcuta, întemeiat pe baza colecției Elena și Costel Rotaru;

9. Muzeul sătesc Banca gară, deschis în vara anului 1989, care se sprijină pe colecția Gheorghe Gherghe.

La întemeierea acestor muzee, imboldul a venit de la titularii de colecții, dar deschiderea lor a fost posibilă numai prin efortul conjugat al primăriilor locale și al specialiștilor muzeelor profesionale.

Nu știm ce a determinat aceste instituții să sprijine inițiativele unor persoane particulare, dar știm că dacă acest sprijin s-ar pierde, fie dintr-o parte fie din alta, muzeele sătești s-ar prăbuși. De aceea, insistăm ca o lege clară să reglementeze funcționarea lor.

Sperăm ca factorii decizionali și cei abilitați să o facă.

Majoritatea colecțiilor și muzeele sătești sunt rodul anilor '80 - '90. Este perioada în care satele, așa cum le cunoaștem noi tradițional, începeau să suporte transformări substanțiale atât ca întindere și arhitectură, cât și demografic și ca mentalitate. Apariția Muzeelor sătești a fost o reacție reflexă de apărare și păstrare a valorilor culturale românești, pe care satul le mai avea încă.

Transformările survenite după 1989 nu au cu nimic presiunea sufocantă a poluării spiritului românesc al satelor, ba am putea spune că le-a accentuat, aducând multe obiceiuri de împrumut de gust îndoielnic, pe care căminele culturale le promovează, renunțând, adesea, la menirea lor dată de Gusti.

O altă situație care pune mai acut problema ca spiritul românesc trecut și prezent să fie preluat, conservat și redat populației, în puritatea lui, este voința popoarelor de asociere într-o Europă unită. În cazul în care România va deveni membră a U.E. - și cred că din punct de vedere economic și de securitate ar fi un lucru bun - atunci, pericolul de pierdere a identității naționale ar

fi mare. Numai o politică de păstrare a specificului românesc în o mare de influențe dintre cele mai diverse ne poate menține români. Aceasta nu ar fi fără rost, în condițiile în care toate națiunile Europei luptă pentru menținerea ființei naționale proprii, nu numai în interiorul statelor respective, dar, mai ales, în rândul celor care trăiesc în granițe străine. A se vedea cât de dură este lupta unor minorități naționale pentru promovarea drepturilor lor.

Dacă vrem să trăim în Europa unită, trebuie să fim pregătiți și din acest punct de vedere.

Muzeele sătești și colecționarii ar fi un punct de sprijin al Statului, deloc de neglijat.

Résumé

Les musées villageois, surgis du besoin de connaissance de l'identité de peuple, mais surtout pour combler une lacune culturelle dans les villages, ont fonctionné et fonctionnent encore sans avoir un fondement légal précis.

Ceux-là ouverts entre les années 1980 - 1990 ont paru comme une réaction à la politique économique et administrative de ces années - là. Leur importance se maintient même aujourd'hui pour cela que la façon de vie dans les villages est fortement influencée par l'ouverture du pays vers le monde, d'où ne vienne pas seulement ce que c'est bon.

L'ouverture des musées villageois a été possible seulement parce que les mairies et les musées départementales ont

appuyé matériellement des entrepreneurs particuliers, sans que cela soit réglementé par la loi.

C'est pourquoi en 1987 on a conçu „des principes d'organisation et de fonctionnement des musées villageois”, matériel soumis au débat de quelques personnalités.

Après 1989, ces principes ne correspondaient plus, c'est pourquoi on a imaginé les autres et soumis à l'attention de quelques personnes et institutions, parmi lesquelles le Parlement de la Roumanie.

Dans le matériel on essaie de répondre aux questions: que représentent les musées villageois et pourquoi on doit les aider pour qu'ils existent et pour qu'ils se développent?

Traduit par Sorina Ionașcu